

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 4

Desirable Characteristics of Basic Educational School Administrators

under Udon-Thani Educational Service 4

เอกสิงห์ ปากแก้ว¹

สุนันท์ แผงศรีสาร²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่บุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 319 คนเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการศึกษาพบว่า

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย คือด้านความสามารถในการบริหาร ด้านความเป็นผู้นำ และด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์น้อยที่สุดคือ ด้านความรู้ทางวิชาการ

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านความเป็นผู้นำและด้านความสามารถในการบริหาร มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : คุณลักษณะที่พึงประสงค์, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to study the desirable characteristics of basic educational school administrators under the Udon-Thani educational service 4. The sample of the study consisted of 319 staff in the basic educational schools. Data were collected by a rating scale questionnaire and the reliability was 0.93. Statistical analysis were percentage, mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), t-test. The results showed that.

1. The desirable characteristics of basic educational school administrators were at the maximum level in overall and individual aspects. Individual aspects had mean scores from the highest to the lowest in the following order; administrative ability, leadership, personality and academic knowledge.

¹ นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

² คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

2. Comparing the desirable characteristics of basic educational school administrators under the Udon-Thani educational service 4, there was 0.01 difference of significance overall. When considering individual aspects, it was found that leadership, personality and administrative ability had a difference at a level of significance of 0.01 but there was no difference for academic knowledge at this 0.01 level of significance.

Keywords : desirable characteristics, educational school administrators

บทนำ

การบริหารสถานศึกษา คือ งานในหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรงซึ่งจำแนกเป็นหมวดหมู่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของงาน ตามโครงสร้างของการจัดองค์กร ตามระบบการศึกษาและตามแนวคิดของนักบริหารสถานศึกษาแต่ละคน บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญต้องใช้ความเป็นภาวะผู้นำ เป็นหัวหน้าในการใช้อำนาจและตำแหน่งที่มี ในการบริหารจัดการให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ที่ผู้บริหารที่พึงประสงค์ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ

ประการแรก ภูมิรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้วิชาการบริหารศาสตร์ เข้าใจหลักการแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหาร มีทักษะที่จำเป็นในการบริหาร และมีความรู้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีเทคนิควิธีการด้านประสานงาน การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

ประการที่สอง ภูมิธรรม ผู้บริหารการศึกษาที่ดีย่อมมีภูมิธรรมในการบริหารมีความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา โดยเฉพาะต้องรู้จักการใช้หลักธรรมทางศาสนาเพื่อการบริหาร เช่น พรหมวิหาร 4 สัจปุริสธรรม 7 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4

ประการที่สาม ภูมิฐาน หมายถึงบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมในการเป็นผู้บริหาร ทั้งด้านการพูดจาการแต่งกาย บุคลิกภาพส่วนบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 :11) ซึ่งเสมอ พริ้งพวงแก้ว (2541 :4) ได้กล่าวสนับสนุนไว้ว่า ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเอง พัฒนางานและพัฒนาผู้ร่วมงานซึ่งต้องมีคุณสมบัติคือ เป็นผู้มีความรู้ดี เป็นผู้มีความประพฤติดี และเป็นนักบริหารที่ดีเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีหน้าที่หลายประการ ได้แก่ การวางแผน การกำหนดหน้าที่และวิธีการดำเนินงานบุคคลกรในสถานศึกษา ควบคุมและดูแลติดตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการจัดทาระเบียบและวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตรแผนการสอนโครงการสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพจัดโปรแกรมการเรียน คู่มือประกอบการเรียนการสอนวัสดุอุปกรณ์การศึกษา จัดบริการแนะแนวห้องสมุดและสื่อทางการศึกษาให้ใช้ได้สถานศึกษา จัดฝึกอบรมและให้คำแนะนำเพื่อส่งเสริมวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและท้องถิ่น ควบคุมดูแลงานธุรการหรืองานบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา เช่น อาคารสถานที่ การเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ ทะเบียนเอกสารให้เป็นไปตามระเบียบ ควบคุม ดูแลปกครอง จัดระบบงานในสถานศึกษา กำหนดลักษณะงานมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ติดตามให้คำปรึกษา แก้ปัญหาและนิเทศบังคับบัญชา ครู อาจารย์ นักเรียน ตลอดจนเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง ควบคุมดูแลสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้เข้ารับการศึกษาและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ติดตามประสานงานสร้างเสริมความสัมพันธ์กับประชาชนในท้องถิ่น วิเคราะห์วิจัยและประเมินผลงาน รวบรวมข้อมูลและจัดทำสถิติต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา นำเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ทางการศึกษาทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพมาใช้และเผยแพร่และพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของประชาชนและเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการต่าง ๆ ตามที่ได้รับแต่งตั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 8-9)

นอกจากนี้ผู้บริหารหรือผู้นำองค์กร หรือหัวหน้างาน ไม่ว่าจะหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงาน

ราชการหรือหน่วยงานเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์การแม้จะไม่ถูกต้องเรียบร้อยอยู่บ้าง แต่ก็อาจได้รับผลงานสูงได้หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าหากคุณลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์การจะถูกต้องและดีเพียงใดก็ตาม ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้น ๆ ย่อมจะสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้นจึงถือว่าผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม มีพฤติกรรมในการเป็นผู้นำที่ถูกต้องและเหมาะสม เพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์การขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้บริหาร ซึ่งจะเป็นผู้วินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 97) ซึ่งลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้นประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบุคลิกภาพที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย ทางวาจา เช่น มีสมรรถภาพทางร่างกาย ลักษณะท่าทาง ท่วงทีวาจา การแต่งกาย กิริยามารยาทที่ดี การรู้จักวางตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีความเป็นประชาธิปไตย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี(สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2540 : 23)

คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คือ ผู้บริหารควรมีคุณลักษณะภาวะผู้นำสูง ซึ่งลักษณะความเป็นผู้นำมีความแตกต่างจากลักษณะของผู้บริหาร สามารถจูงใจให้คนปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือปฏิบัติตามคำสั่งของเขาได้ ผู้นำคือบุคคลที่มีอิทธิพลหรือการปฏิบัติตนหรือพฤติกรรมอยู่เหนือผู้อื่น เป็นบุคคลที่มีอำนาจเหนือการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการสองทาง (Two Way Process) กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือผู้ตาม และในทำนองเดียวกันบางครั้งผู้ตามก็มีอิทธิพลเหนือผู้นำ ความเป็นผู้นำจึงเป็นผลรวมของทัศนคติของสมาชิกภายในกลุ่มนั่นเอง

คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ หมายความว่าผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารงานด้านวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย งานด้านหลักสูตร งานด้านการเรียนการสอน วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานด้านการส่งเสริมการเรียนการสอน งานด้านการวัดและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานด้านประชุมและอบรมทางวิชาการ รู้และเข้าใจกฎหมาย ตลอดจนระเบียบและแนวปฏิบัติต่าง ๆ (นพพงษ์ บุญจิตราดุล, 2540 : 39)

คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร หมายความว่าผู้บริหารมีความรู้ความสามารถด้านการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยใช้แผนงานเป็นเครื่องมือในการบริหาร สนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนางาน มีการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาสถานศึกษาและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 1)

จากความสำคัญและความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเป็นแนวทางหรือเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองในสายงานทางด้านบริหารการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 1,875 คน ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 319 คนในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม สถิติพื้นฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ และคุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการตามลำดับ และจำแนกเป็นรายด้านพบว่า

1.1 ด้านบุคลิกภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับที่พึงประสงค์จากสูงสุด คือ ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย รองลงมาคือมีอารมณ์เยือกเย็น

1.2 ด้านความเป็นผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความเป็นผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับที่พึงประสงค์สูงสุด คือ สามารถวินิจฉัย สั่งการได้รวดเร็วมีเหตุผล รองลงมาคือ สามารถเข้าสังคมทุกระดับได้โดยไม่เก้อเขิน

1.3 ด้านความรู้ทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรู้ทางวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับที่พึงประสงค์สูงสุด คือ มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ รองลงมาคือสามารถปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและมีความรู้เรื่องการนิเทศการศึกษา

1.4 ด้านความสามารถในการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความสามารถในการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับที่พึงประสงค์สูงสุดคือ มีการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณอย่างเป็นระบบ รองลงมาคือสามารถจัดบุคลากรเข้าทำงานได้อย่างเหมาะสม

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำและคุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ทำงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก จำแนกตามขนาดสถานศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

3.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก บุคลากรที่ทำงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีความคิดเห็นว่าโดยในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีด้านที่ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุด 2 ด้านคือ ด้านบุคลิกภาพและด้านความเป็นผู้นำ ส่วนด้านอื่น ๆ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงสุดคือด้านความเป็นผู้นำ รองลงมาคือด้านบุคลิกภาพ

3.2 สถานศึกษาขนาดกลาง บุคลากรที่ทำงานในสถานศึกษาขนาดกลางมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยด้านที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงสุดคือ ด้านความเป็นผู้นำ รองลงมาคือด้านความสามารถในการบริหาร และด้านบุคลิกภาพ

3.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ บุคลากรที่ทำงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยพบว่าด้านที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงสุดคือด้านความเป็นผู้นำ รองลงมาคือด้านความสามารถในการบริหาร

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายุทธธาณี เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์หลายประการ ได้แก่ ในการสอบบรรจุเพื่อดำรงตำแหน่งผู้บริหารในโรงเรียนหรือสถานศึกษา นั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษาได้กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครสอบจะต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการงานบริหารทั้งงานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานธุรการ งานบริการ งานโรงเรียนกับชุมชน และงานกิจการนักเรียน และมีประสบการณ์ในการสอนมาแล้ว และผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญการพัฒนาคุณภาพการศึกษาควบคู่กับงานอื่นของโรงเรียน ประดิษฐ์ ศรีสุวัฒน์ (2540 : บทคัดย่อ) ประกอบกับผู้บริหารต้องพัฒนาตนเอง พัฒนางานและพัฒนาผู้ร่วมงานซึ่งต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้มีความรู้ดี เป็นผู้มีความประพฤติดี และเป็นนักบริหารที่ดี เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีภาระหน้าที่หลายประการ ได้แก่ การวางแผนและการปฏิบัติงาน การกำหนดหน้าที่และวิธีการดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษา ควบคุม ดูแลและกำกับกับการดำเนินงานด้านวิชาการ จัดทำระเบียบและวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตร จัดทำแผนการสอนโครงการสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ จัดโปรแกรมการเรียน จัดทำคู่มือประกอบการเรียนการสอนวัสดุอุปกรณ์การศึกษา จัดบริการแนะแนวห้องสมุดและสื่อทางการศึกษาให้ใช้ได้สถานศึกษา จัดฝึกอบรมและให้คำแนะนำเพื่อส่งเสริมวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและท้องถิ่น ควบคุมดูแลงานธุรการหรืองานบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา เช่น อาคารสถานที่ การเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ ทะเบียนเอกสารให้เป็นไปตามระเบียบ ควบคุม ดูแลปกครอง จัดระบบงานในสถานศึกษา กำหนดลักษณะงาน มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ติดตามให้คำปรึกษา แก้ปัญหา ตลอดจนหน้าที่อื่น ๆ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ดูแลสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน ครูอาจารย์ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ติดตามประสานงาน สร้างเสริมความสัมพันธ์กับประชาชนในท้องถิ่น วิเคราะห์วิจัยและประเมินผลงาน รวบรวมข้อมูล และจัดทำสถิติต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพด้านการศึกษา นำเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ทางการศึกษาทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพมาใช้และ

เผยแพร่และพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของประชาชน และเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการต่าง ๆ ตามที่ได้รับแต่งตั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 8-9)

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับพิสุทธ์ แก้งคำ (2541 : 85-86) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครู อาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของครู อาจารย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับ ชัยนาท พรหมมาลุน (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนและลูกจ้างประจำมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไพโรจน์ สิงห์คำ (2542 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า ครู อาจารย์มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับ อภิวัฒน์ ภูไชยแสง (2542 : 79-81) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ซึ่งพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศราวุฑู สิทธิราช (2544 : 53-57) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอน้ำอูน จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร และด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ด้านบุคลิกภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้บริหารและครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่าบุคลิกภาพเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา ผู้บริหารที่ดีควรมีบุคลิกภาพที่ดีทั้งทางร่างกาย และทางวาจา เช่น สมรรถภาพร่างกาย ลักษณะท่าทาง ท่วงทีวาจา การแต่งกาย กิริยามารยาท การรู้จักวางตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีความเป็นประชาธิปไตย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ และเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี

3. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ด้านความเป็นผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้บริหารและครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารที่พึงประสงค์ควรมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำสูง ซึ่งลักษณะความเป็นผู้นำมีความแตกต่างจากลักษณะของผู้บริหาร ผู้นำมีอิทธิพลหรือการปฏิบัติตนหรือพฤติกรรมอยู่เหนือผู้อื่น ผู้นำกับผู้บริหารอาจเป็นคนเดียวกันหรือคนละคนก็ได้ ถ้าผู้บริหารมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในตัวแล้ว ย่อมจะช่วยให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำจะต้องมีความสามารถชักจูงผู้อื่นให้ปฏิบัติงานจนบรรลุวัตถุประสงค์และบังเกิดผลดี เข้าใจสภาพและความแตกต่างของมนุษย์ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร มีการมุ่งใจและให้กำลังใจกับผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการแสดงพฤติกรรมกรรมการบริหารงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีความยืดหยุ่นในการทำงานและการดำรงชีวิตเป็นผู้มีสติปัญญาฉลาดและมีไหวพริบ เป็นผู้มีความสามารถประสานทั้งงานและคน หาแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถเข้าสังคมได้ทุกระดับได้ไม่เขิน ให้เกียรติและยกย่องผู้ร่วมงาน เป็นที่พึ่งของเพื่อนร่วมงานและคนใกล้ชิดได้ มีความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน สามารถวินิจฉัยสั่งการได้รวดเร็ว มีเหตุผล สามารถโน้มน้าวจิตใจให้
ผู้ร่วมงานปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม

4. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ด้านความรู้ทางวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็น
เช่นนี้เนื่องจากผู้บริหารและครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ เป็น
คุณลักษณะที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความรู้
ความสามารถ ทักษะกระบวนการ เทคนิค ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน วัสดุประกอบหลักสูตร
และสื่อการเรียนการสอน งานด้านประชุมอบรมทางวิชาการ รู้และเข้าใจกฎหมายตลอดจนรู้ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ มี
ความรู้ความเข้าใจในการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร การวางแผนและการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน
สอนได้ดี มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบริหารงาน ได้รับเชิญ
เป็นวิทยากรทางวิชาการอยู่เสมอ สามารถปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการ
สอน ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอน จัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุดให้นักเรียนใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า
ส่งเสริมให้ครูทำผลงานทางวิชาการและงานวิจัยทางการศึกษา ส่งเสริมการนำผลวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการ
สอน ติดตามความเคลื่อนไหวในวงการศึกษายู่เสมอ ปกึษาหาหรือด้านวิชาการกับเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอ มีความรู้เรื่อง
นิเทศการศึกษา และมีความรู้เกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศภายในโรงเรียน

5. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ด้านความสามารถในการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็น
เช่นนี้เนื่องจากผู้บริหารและครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะ
พิเศษบุคคลโดยเฉพาะความสามารถในการบริหารของผู้บริหารการศึกษา เป็นคุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะ
นำไปให้สถานศึกษาเจริญก้าวหน้า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ กระบวนการ
และเทคนิควิธีการที่เหมาะสมในการบริหารงานให้บรรลุผล ผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถด้านการบริหาร
สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยใช้
แผนงานเป็นเครื่องมือในการบริหาร สนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนางาน มีการประสานความร่วมมือ
กับทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาสถานศึกษา และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

6. โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับพิสุทธิ แก้วคำ (2541 :
85-86) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะครู อาจารย์สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดเลย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านลักษณะนิสัย พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของครู อาจารย์ โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก ครู อาจารย์ที่
ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กมีความคิดเห็นต่อลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร
สถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และผลการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับไพโรจน์ สิงห์คำ (2542 :
บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียง
คาน จังหวัดเลย ตามความคิดเห็นของครู อาจารย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมี
ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านภาวะผู้นำ
ด้านความสามารถในการบริหาร และด้านมนุษยสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ด้านคุณธรรม
จริยธรรม คือ ข้อเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารในการครองตน ครองคน ครองงาน ด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ ข้อมีสัจจะพูดจริง
ทำจริง ส่วนความคิดเห็นของครูผู้สอนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผล
การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับอภิวัฒน์ ภูไชยแสง (2542 : 79-81) ที่ได้ศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร

โรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นโดยรวมและจำแนกตามขนาดของโรงเรียนมีทัศนะต่อคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยเป็นดังนี้คือ ด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและด้านบุคลิกภาพตามลำดับ

7. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้เป็นไปตาม คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ให้มีอารมณ์เยือกเย็นและมั่นคง วางตัวเหมาะสมกับกาลเทศะและมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีวินัยในตนเอง เคารพ กฎระเบียบ และใช้วาจาสุภาพทุกสถานที่ ดูแลสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง ด้านความเป็นผู้นำสามารถเข้าสังคมทุกระดับได้โดยไม่เก้อเขินและ สามารถวินิจฉัย สั่งการได้รวดเร็วมีเหตุผล มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม และสามารถโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร สามารถประสานทั้งงานและคน และหาแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ด้านความรู้ด้านวิชาการ มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ สามารถปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและมีความรู้เรื่องการศึกษา นิเทศการศึกษา มีการวางแผนและจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนได้ดีและได้รับเชิญเป็นวิทยากรทางการศึกษาอยู่เสมอ ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอน และมีความรู้และความเข้าใจการวัดผลและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร ด้านความรู้ด้านความสามารถในการบริหาร ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณอย่างเป็นระบบและพิจารณาความดีความชอบ ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรม ปฏิบัติตามระเบียบการเงินอย่างเคร่งครัด จัดหาวัสดุครุภัณฑ์เพียงพอกับความต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์การใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุดรธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ในตัวแปรอิสระอื่น เช่น เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา และขนาดโรงเรียนเพื่อเป็นข้อสังเกตในภาพที่กว้างขึ้น ควรศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุดรธานี และจังหวัดอื่นๆ ระดับเขตการศึกษาและระดับประเทศในภาพที่กว้างขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้แก่หน่วยงานระดับนโยบาย ควรทำการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาหรือโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยศึกษาเฉพาะกรณีสถานศึกษา หรือผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่น เพื่อเป็นรูปแบบการพัฒนาสู่ความเป็นมาตรฐานในการจัดการศึกษาแก่ผู้บริหารสถานศึกษาอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิติมา ปรีดีติลก. (2537). **ทฤษฎีการจัดองค์กร**. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร.

ชัยนาท พรหมมาลุน. (2542). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา**

จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- ชัยพร พันธุ์น้อย. (2547). **การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษตามความคิดเห็นของครู.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. ถ่ายเอกสาร.
- นิพนธ์ กินาวงศ์.(2543). **หลักบริหารการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. พิษณุโลก : ตระกูลไทย.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2545). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประดม แสงสว่าง.(2537). **ลักษณะของนักบริหารการศึกษาที่คนไทยพึงประสงค์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พิสุทธิ แก้งคำ.(2541). **การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูอาจารย์สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ไพโรจน์ สิงห์คำ.(2541). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ศราวุธ สิทธิราช.(2544). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอนิคมน้ำอูน จังหวัดสกลนคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสารคาม.ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2539). **คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2540). **เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- อภิวัฒน์ ภูไชยแสง. (2542). **คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่พึงประสงค์ตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยสารคาม.ถ่ายเอกสาร.
- Storgdill, Ralph M. (1984). **Handbook of Leadership.** New York : The Free Press.